

Ысманова Г.Н., Гайыпова Б.А.

КЫРГЫЗ ДИАЛЕКТИЛЕРИНИН ИЗИЛДЕНИШИ:
ТАРЫХЫЙ-ЛИНГВИСТИКАЛЫК АНАЛИЗ
Ысманова Г.Н., Гайыпова Б.А.

ИССЛЕДОВАНИЕ КЫРГЫЗСКИХ ДИАЛЕКТОВ:
ИСТОРИКО-ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ
Ysmanova G.N., Gaiypova B.A.

STUDY OF KYRGYZ DIALECTS: A HISTORICAL-LINGUISTIC ANALYSIS

УДК: 811.512.154:81'28:81'42

Кыргыз тилинин диалектилери - бул кыргыз элинин бай тарыхый-маданий мурасынын жана тилдин динамикалык өнүгүүсүнүн маанилүү көрүнүштөрүнөн. Диалектология, кыргыз тилинин жергиликтүү варианттарын изилдөө менен, тилдин терең тамырларын түшүнүүгө, этностук иденттүүлүктү сактоого жана түрк тилдеринин лингвистикалык салыштырма-тарыхый анализин жүргүзүүгө мүмкүндүк берет. Макала кыргыз диалектологиясынын өнүгүү тарыхын жана анын негизги этаптарын карайт. Диалект жана диалектизм түшүнүктөрүнө берилген аныктамалар, алардын айырмачылыктары талкууга алынат. Кыргыз диалектилерин изилдөөнүн этаптары анализденип, ар бир этаптын өзгөчөлүктөрү жана негизги изилдөөчүлөрдүн кошкон салымдары белгиленип жарык көргөн эмгектер тууралуу сөз болот. Кыргыз диалектологиясынын бүгүнкү абалы жана келечектеги милдеттери жөнүндө айтылат. Диалекттерди изилдөөнүн түрк тилдеринин эволюциясын түшүнүүдөгү жана маданий мурасты сактоодогу мааниси баса белгиленет.

Ачкыч сөздөр: Диалект, диалектизм, диалектология, изилдөө, кыргыз тили, жарык көргөн эмгектер, изилдөөчүлөр, изилдөө этаптары.

Диалекты кыргызского языка — важное проявление богатого историко-культурного наследия кыргызского народа и динамического развития языка. Диалектология, изучая местные варианты кыргызского языка, позволяет понять глубокие корни языка, сохранить этническую идентичность и провести лингвистический сравнительно-исторический анализ тюркских языков. В статье рассматривается история развития кыргызской диалектологии и ее основные этапы. Даются определения понятий «диалект» и «диалектизм», обсуждаются их различия. Анализируются этапы изучения кыргызских диалектов, отмечаются особенности каждого этапа и вклад основных исследователей, говорится о вышедших в свет работах. Освещаются современное состояние кыргызской диалектологии и ее будущие задачи. Подчеркивается значение изучения диалектов для понимания эволюции тюркских языков и сохранения культурного наследия.

Ключевые слова: Диалект, диалектизм, диалектология, исследования, кыргызский язык, опубликованные труды, исследователи, этапы исследования.

Kyrgyz dialects are an important manifestation of the rich historical and cultural heritage of the Kyrgyz people and the dynamic development of the language. Dialectology, by studying the local variants of the Kyrgyz language, allows us to understand the deep roots of the language, preserve ethnic identity, and conduct linguistic comparative-historical analysis of the Turkic languages. The article examines the history of the development of Kyrgyz dialectology and its main stages. Definitions of the concepts "dialect" and "dialectism" are given, and their differences are discussed. The stages of studying Kyrgyz dialects are analyzed, the features of each stage and the contribution of the main researchers are noted, and the published works are mentioned. The current state of Kyrgyz dialectology and its future tasks are highlighted. The importance of studying dialects for understanding the evolution of Turkic languages and preserving cultural heritage is emphasized.

Key words: Dialect, dialectism, dialectology, research, Kyrgyz language, published works, researchers, stages of research.

Тил – бул адамдардын өз ара байланышын, пикир алышуусун жана маалымат алмашуусун камсыз кылуучу эң маанилүү коомдук кубулуш. Ар бир тил, убакыттын өтүшү менен тарыхый, социалдык, географиялык жана башка факторлордун таасири астында фонетикалык (тыбыштардын өзгөрүшү), морфологиялык (сөздөрдүн курамы) жана лексикалык (сөздүк кору) өзгөрүүлөргө дуушар болот. Бул өзгөрүүлөр тилдин ички түзүлүшүндө да, анын башка тилдер менен болгон байланышында да чагылдырылат.

Тилдин өнүгүшү менен бирге анын диалектилик бөлүнүшү да жүрөт. Диалект – бул белгилүү бир

аймакта жашаган адамдардын сүйлөшүүсүндө кездешүүчү тилдин жергиликтүү өзгөчөлүктөрүнүн жыйындысы. Диалектилик айырмачылыктар фонетикада, грамматикада жана лексикада байкалышы мүмкүн.

Кыргыз тили да башка тилдер сыяктуу эле өнүгүү процессинде бир катар өзгөрүүлөргө дуушар болгон. Бул өзгөрүүлөр кыргыз тилинде диалекттердин пайда болушуна алып келген. Кыргыз тилинде түндүк, түштүк, түштүк-чыгыш, ичкилик (түштүк-батыш) диалектилери жана көптөгөн говорлор бар. Ар бир диалекттин өзүнө гана таандык болгон өзгөчөлүктөрү болот.

Диалектология – бул тил илиминин диалекттерди изилдөөчү тармагы. Диалектология тилдин тарыхын, анын ар кандай аймактарда кандайча өнүккөнүн, диалекттердин өз ара байланышын жана башка тилдер менен болгон карым-катнашын изилдейт. Диалектологиялык изилдөөлөр тилдин байлыгын жана көп түрдүүлүгүн көрсөтүп, аны сактоого жана өнүктүрүүгө көмөктөшөт.

Диалекттер – бул тилдин жандуу жана динамикалык көрүнүшү. Алар тилдин тарыхын, маданиятын жана элинин жашоо образын чагылдырат. Диалекттерди изилдөө тилдин өткөнүн түшүнүүгө жана келечегин болжолдоого жардам берет.

Белгилүү бир диалектиде гана колдонулган сөздөрдү диалектилик сөздөр деп айтып жүрөбүз. Ал эми “Диалектизм дегенибиз бир жагынан диалектилик белгини сактап, экинчи жагынан адабий тилге өтө баштаган (бирок жалпы элдик тилге эмес) экилтик көрүнүшү бар сөздөрдү айтабыз. Диалектизмдер адабиятта баштаган гана сөздөр болуп, белгилүү даражада стилистикалык жүк көтөргөн, бирок экинчи жагынан, диалектилер менен байланышын тыгыз сактаган сөздөр”, -деп Ж.Мукамбаев аныктама берген. Окумуштуу жогоруда көрүнүп тургандай диалект менен диалектизм сөздөрдү чаташтырбай, буларды эки башка кубулуш катары кароо керектигин баса белгилеген. Ошондой эле диалектилик сөз адабий чыгармага өтүп жашай баштаса, ал диалектизмге өтө алат, эгер ал кубулушка кабылбаса анда өмүр бою диалектилик сөз катары жашаары тууралуу айткан. Окумуштуу Ж.Мамытов диалектизмдер деп адабий чыгармаларда учураган диалектилик көрүнүштөрдү, сөздөрдү атап: «...диалектизм дегенди жалпы улуттук тилдин составында жергиликтүү өзгөчөлүктөрдү берүү үчүн адабий чыгармаларда атайын стилистикалык максат менен колдонулган тилдик көркөм каражат катары түшүнөбүз» [4:77] - деп аныктама берет.

Жогорудагы аныктамалардан улам диалектизмдердин өзгөчөлүктөрүн төмөнкүчө белгилеп көрсөк болот:

1. Диалектилик белгини сактоо.

Диалектизмдер белгилүү бир диалектке гана таандык болгон сөздөр. Алар ошол диалекттин өзгөчөлүктөрүн, мисалы, фонетикалык, грамматикалык же лексикалык түзүлүшүн сактап калат. Бул диалектизмдердин биринчи жана эң маанилүү белгиси.

2. Адабий тилге өтүү процесси

Диалектизмдер бир гана диалектте колдонулса да, бара-бара адабий тилге өтө баштайт. Бул процесс эки тараптуу көрүнүш: бир жагынан, диалектизмдер адабий тилге байлык жана колорит кошот, экинчи жагынан, алардын колдонуу чөйрөсү кеңейип, жалпы элдик тилге айлануу мүмкүнчүлүгү пайда болот.

3. Экилтик көрүнүш

Диалектизмдердин адабий тилге өтүү процесси экилтик мүнөзгө ээ. Алар бир жагынан диалектилик белгилерин сактап, ошол эле учурда адабий тилге өтүүгө аракет кылат. Бул алардын ортодогу абалын, эки тилдик системанын ортосундагы көпүрө болуу милдетин көрсөтөт.

4. Стилистикалык жүк

Адабий тилге өтө баштаган диалектизмдер белгилүү бир стилистикалык жүккө ээ болот. Алар чыгармада автордун стилин, каармандардын образын түзүүдө, ошондой эле текстке эмоционалдык жана экспрессивдүүлүк берүүдө колдонулушу мүмкүн.

5. Диалектилер менен байланыш

Диалектизмдер адабий тилге өтсө да, диалектилер менен байланышын толук үзбөйт. Алар ошол диалекттин маданиятын, тарыхын жана менталитетин чагылдырып, тилдин байлыгын жана көп түрдүүлүгүн камсыз кылат.

Жыйынтыктап айтканда, диалектизмдердин тилдеги ордун жана ролун ачып берүү менен бирге, алардын эки тараптуу жана динамикалык мүнөзүн көрсөтөтүүгө болот. Диалектизмдер тилдин байлыгын арттырып, адабий тилге жаңы мүмкүнчүлүктөрдү түзөт.

Изилдөөчүлөр кыргыз диалектилерин изилденишин: 1. Октябрь революциясына чейинки изилдөөлөр; 2. Октябрь революциясынан кийинки изилдөөлөр; 3. Эгемендүүлүк алгандан кийинки изилдөөлөр деп үч топко бөлүп жүрүшөт [3:29].

Кыргыз тили, түрк тилдерине кирип, изилдөө объектиси катары XI кылымда эле калган. Буга далил катары М. Кашгаринин "Дивану лугат-ат-турк" эмгегинде кыргыздардын тилдик өзгөчөлүктөрү башка

түрк элдеринин тилдик өзгөчөлүктөрү менен салыштырылгандыгын айтсак болот. "Дивану лугат-ат-турк" эмгегиндеги сөздөр кыргыз тилинин жана анын диалектилеринин тарыхын изилдөө үчүн маанилүү булак болуп саналат. Эмгек тилдик көрүнүштөрдүн кантип калыптанып, өнүккөнүн жана кыргыз тилинин башка түрк тилдери менен генетикалык байланышын аныктоого мүмкүндүк берет. "Дивану лугат-ат-турк" эмгегинен тилдин фонетикалык, лексикалык, грамматикалык, диалектологиялык өзгөчөлүктөрүн байкайбыз. Мындан сырткары эмгекте түрк урууларынын тарыхы, отурукташкан аймактары, этнографиясы, оозеки көркөм чыгармаларынан мисалдар, тилдеринин бөлүнүшү тууралуу маалыматтарды алууга болот. Демек, Махмуд Кашгаринин "Дивану лугат-ат-турк" эмгеги түрк жазма эстелигинин баалуу эстелиги гана эмес, кыргыз тилинин жана анын диалектилеринин тарыхын изилдөө үчүн маанилүү булак болуп саналат.

Кыргыз диалектологиясын изилдөө иштери, жалпыга маалым болгондой, Совет бийлигинин мезгилинде башталган. Бирок, бул багыттагы алгачкы кадамдар андан эрте, XIX кылымдын ортосунда эле жасала баштаган. Октябрь революциясына чейин эле кыргыз элинин оозеки адабияты, этнографиясы менен таанышуу максатында Чокан Валиханов, белгилүү казак агартуучусу жана окумуштуусу, алгачкылардан болуп келип, баалуу материалдарды жазып алган. Ал кыргыз элинин тарыхы, маданияты, каада-салттары, ошондой эле тили жөнүндө кызыктуу маалыматтарды чогулткан.

1860-жылдары белгилүү түрколог, лингвист жана этнограф В.В. Радлов Кыргызстанга келип, "Манас" эпосунан үзүндү жана башка дагы оозеки чыгармаларды жазып кеткен. Бул материалдар кийинчерээк анын түрк элдеринин оозеки адабиятына арналып жазылган 5 томдук эмгегинде жарык көрөт. Радловдун эмгегинде кыргыз тилинде диалектилик айырмачылыктардын байкалгандыгы тууралуу айтылат. Бул окумуштуунун Кыргызстандын түштүк тарабына келбегендиги, б.а. түндүк тарапта гана болгондугу менен түшүндүрүлөт. Түндүк жана түштүк диалектилеринин айырмачылыктары кийинчерээк, изилдөөлөр кеңейген сайын аныкталган. Ошого карабастан, Октябрь революциясына чейин эле жазгыч акындар тарабынан түндүк, түштүк, ичкилик диалектилеринде кол жазма түрүндө чыгармалар жазылгандыгы белгилүү. Бул фактылар кыргыз тилинде диалектилик айырмачылыктардын эбактан эле болгондугун көрсөтөт.

Изилдөө иштери 1917-жылдагы революциядан кийин гана колго алына баштады. Бул этапта кыргыз диалектологиясы жаңы багытта өнүгө баштаган. Советтик мезгилде кыргыз тилин изилдөөгө өзгөчө көңүл бурулуп, көптөгөн диалектологиялык экспедициялар уюштурулган. Бул экспедициялардын жүрүшүндө кыргыз тилинин ар кайсы аймактарындагы диалектилик өзгөчөлүктөр топтолуп, илимий жактан анализденген. Кыргыз тилинин диалектилери жөнүндөгү алгачкы маалыматтар профессор К.К. Юдахин тарабынан 1920-1930-жылдары эл аралап, кыргыз лексикасын жыйнагандан тартып жазыла баштайт. 1928-жылы К.К. Юдахиндин "О киргизском языке и его особенностях" аттуу эмгеги жарык көрөт, анда автор бай диалектологиялык материалга таянып, эки негизги диалект - түндүк жана түштүк диалектинин бар экендиги жөнүндө корутунду жасайт. Бул корутунду кийинки изилдөөлөр үчүн негиз болуп, кыргыз диалектологиясынын өнүгүшүнө зор салым кошкон. Юдахиндин эмгеги кыргыз тилиндеги диалектилик айырмачылыктарды биринчилерден болуп илимий жактан классификациялаган. Ал түндүк жана түштүк диалектинин негизги белгилерин аныктап, алардын айырмачылыктарын көрсөткөн. Мындан улам эң маанилүү изилдөөлөрдүн бири болуп К.К. Юдахиндин "Киргизско-русский словарь" (1965) эмгеги эсептелет. Бул сөздүктө бай диалектологиялык материал топтолуп, кыргыз тилинин диалектилик өзгөчөлүктөрү кеңири чагылдырылган.

1934-жылдын май айында Фрунзе шаарындагы жогорку жана орто мектептердин мугалимдеринин жана илимий кызматкерлеринин кеңешмеси чакырылып, ал кеңешмеге Киробкомдун жетекчилери менен өкмөт мүчөлөрү катышат. Ал кеңешмеде К. Тыныстанов кыргыз адабий тилинин жаңы орфографиясынын долбоору жөнүндө доклад жасайт, анын доклады толугу менен жактырылып, кыргыз адабий тилинин жана орфографиясы боюнча сунуш кылган долбоорун бекитет. К. Тыныстанов докладында кыргыздын адабий тили кандай булактардын эсебинен байып жаткандыгын, кыргыз тилинде канча диалектинин бардыгын, кыргыздын адабий тили кайсы диалектинин негизинде курулгандыгын жана кыргыз адабий тили мындан ары кандай багытта өнүгүүгө тийиш экендигин белгилеген.

1938-жылы профессор И.А. Батмановдун "Северные диалекты кыргызского языка" аттуу эмгеги жарык көрөт. Бул эмгек кыргыз тилинин түндүк диалектилерин системалуу түрдө изилдөөгө жана классификациялоого арналган. И.А. Батманов өзүнүн изилдөөсүндө түндүк диалектилердин фонетикалык, лексикалык жана грамматикалык өзгөчөлүктөрүн талдаган.

1950-жылдар кыргыз диалектологиясы үчүн жаңы бир доордун башталышы болгон. Буга чейинки изилдөөлөр негизинен айрым окумуштуулардын жеке эмгектери менен чектелип келген болсо, бул жылдардан баштап мамлекеттик деңгээлде диалектологиялык экспедициялар уюштурулуп, системалуу

түрдө материалдар топтоо иши колго алынган. Кыргыз ССР Илимдер академиясынын Тил, адабият институтунун илимий кызматкерлери менен Кыргыз мамлекеттик университетинин окутуучуларынын биргелешкен аракети менен Кыргызстандын ар кайсы аймактарынан, ошондой эле Өзбекстан, Тажикстан, Казакстан сыяктуу чет өлкөлөрдөгү кыргыздардан диалектилик материалдар топтолгон. Бул иштердин натыйжасында көптөгөн баалуу маалыматтар жыйналып, кыргыз диалектологиясын байыткан. Жыйналган материалдардын негизинде көптөгөн илимий эмгектер жарык көргөн. Алардын ичинде диссертациялык изилдөөлөр, монографиялар, макалалар жана окуу китептери бар. Бул эмгектерде кыргыз диалектилеринин фонетикалык, лексикалык жана грамматикалык өзгөчөлүктөрү изилденип, ар кайсы аймактардагы говорлордун классификациясы жана өз ара байланышы аныкталган. Алсак: К.О. Бакеевдин "Ноокат говору" (1953), Г. Бакинованын "Октябрь районундагы кыргыздардын говору" (1953), Ж.Мукамбаевдин "Жерге-Тал говору" (1954), М.Ж. Тураджиянованын "Төлөйкөн говору" (1954), Э. Абдулдаевдин "Чаткал говору" (1957), Т.К. Ахматовдун "Талас говору" (1959), С. Кондучалованын "В.В. Радлов жыйнаган кыргыз тилинин материалдары" (1964), Н. Бейшекеевдин "Кыргызстандан тышкаркы кыргыз говорлору" (1965), Ш. Жапаровдун "Лейлек говорунун лексикалык өзгөчөлүктөрү" (1969), Ж. Жумалиевдин "Өзбек ССРнин Анжиян областындагы түштүк кыргыз говорлорунун

фонетикалык системасы" (1990) деген темалардагы диссертациялар корголуп, алардын негизинде илимий эмгектер жарык көргөн. Диалектологиялык изилдөөлөрдүн натыйжасында жогорку окуу жайларынын студенттери үчүн окуу китептери жана программалар даярдалган. Мисалы, Э. Абдулдаев менен Ж. Мукамбаевдин "Кыргыз диалектологиясынын очерки" (1959), Б.М. Юнусалиевдин "Кыргыз диалектологиясы" (1971), Ш. Жапаров менен Т. Сыдыкованын "Кыргыз тилинин диалектологиясы" (2003) аттуу окуу китептери жарык көргөн. Бул мезгилде көптөгөн илимий эмгектер жазылып, кыргыз диалектологиясы жаңы багытта өнүккөн. Бул изилдөөлөр кыргыз тилинин тарыхын, структурасын жана өнүгүү тенденцияларын түшүнүү үчүн маанилүү булак болуп саналат.

Академик Б.М. Юнусалиевдин 1971-жылы жарык көргөн «Кыргыз диалектологиясы» деген эмгеги менен системага келтирилген. Бул эмгекте диалекттер фонетика, морфология жана лексикалык өзгөчөлүктөрү боюнча классификацияланган: түндүк диалектиси, түштүк-чыгыш диалектиси, түштүк-батыш же ичкилик диалектиси.

Эмгекте тил илиминин тарыхы, негизги багыттары жана анын өнүгүш этаптары жөнүндө маалымат берилип, диалектилердин пайда болуу себептери, алардын түрлөрү жана классификациясы, диалектилердин жана говорлордун өзгөчөлүктөрү жөнүндө айтылат.

Б.М.Юнусалиев кыргыз тилинин диалектилери менен говорлорун салыштырып изилдөө үчүн Кыргызстандын аймактарындагы айыл-кыштактарды кыдырып, материалдарды топтогон. Натыйжада жалпы көлөмү 70 басма табакка жакын 109 эмгек жазган. Эмгектери кыргыз тилинин тарыхына, алардын диалектилери менен карым-катнашы жана кыргыздын жазма, ошондой эле оозеки адабий тилинин калыптанышына арналган [1:32].

1990-жылдан кийин, мурунку изилдөөлөрдүн жыйынтыктары жалпыланып, жаңы темалар жана багыттар боюнча изилдөөлөр жүргүзүлө баштаган. Бир катар маанилүү эмгектер: монографиялар, окуу куралдары, хрестоматиялар жана диссертациялык изилдөөлөр жарык көргөн. "Лексика диалектов киргизского языка в ареальном освещении" (1990) аттуу Г. Бакинованын эмгегинде кыргыз тилинин диалектилик лексикасы ареалдык аспектиде изилденген.

Ж.К. Сыдыковдун "Фонетическая структура современного литературного языка и диалектов" (1990) эмгегинде кыргыз тилинин адабий тилинин жана диалектилеринин фонетикалык структурасы салыштырылган.

Ж. Жумалиевдин "Фергана кыргыз говорлорунун лексикасы" (1991), Ж. Мукамбаевдин "Кыргыз диалектологиясы жана фразеология" (1998), А.Биялиевдин "Кыргыз диалектологиясы. Окуу куралы" (2000), Жапаров Ш., Сыдыкова Т. К. "Кыргыз тилинин диалектологиясы", Ж. Жумалиевдин "Диалектологиялык практика" (2001), Мамытов Ж. "Эскирген сөздөр менен диалектизмдердин лингвостилистикасы", Ж. Жумалиев менен А. Ормонбекованын "Кыргыз диалектологиясы боюнча хрестоматия" (2003), И. Абдувалиевдин "Диалектологиялык практика" (2009). Ж. Жумалиев менен Т. Токоевдин "Диалектологиялык практика" (2014), И.Жороев "Лексикалык диалектизмдер изилдениши жана стилдик өзгөчөлүктөрү" сыяктуу эмгектер кыргыз диалектологиясынын теориялык жана практикалык маселелерине арналган. Бир нече диссертациялык иштер корголгон: Мамытов Ж. "Көркөм чыгармалардагы эскирген сөздөр менен диалектизмдердин лингвостилистикасы" (2002), Сыдыкова Т. К. "Барпы Алыкуловдун чыгармаларындагы диалектизмдер" (2003), И.М.Жороев "Диалектизмдердин лексика-стилистикалык өзгөчөлүктөрү түштүк-батыш диалектиси кээ бир жазуучулардын чыгармаларынын материалында" (2009) ж.б.

Диалекттерди изилдөө жалпы түрк тилдеринин эволюциясын түшүнүүдө өтө маанилүү роль ойнойт. Ар бир диалект – бул тилдин тарыхый өнүгүүсүнүн бир баскычын, анын ар кандай таасирлерге кабылган учурларын чагылдырган күзгүсү. Диалекттерди салыштыруу аркылуу биз түрк тилдеринин жалпы ата-баба тилинен кантип бөлүнүп чыкканын, кандай өзгөрүүлөргө дуушар болгонун жана бири-бири менен кандай байланышта экенин аныктай алабыз. Мисалы, Орхон-Енисей жазууларындагы сөздөрдүн кыргыз диалектилеринде сакталышы бул байланышты ачык далилдейт. Орхон-Енисей жазуулары – бул VIII-X кылымдарга таандык байыркы түрк жазууларынын эстеликтери. Бул жазууларда колдонулган тил, азыркы түрк тилдеринин, анын ичинде кыргыз тилинин да өнүгүүсүнүн баштапкы этабын көрсөтөт. Орхон-Енисей жазууларындагы айрым сөздөрдүн же тилдик өзгөчөлүктөрдүн кыргыз диалектилеринде сакталып калышы, бул тилдердин ортосундагы генетикалык байланышты, алардын жалпы тамырдан келип чыккандыгын тастыктайт.

Мындан тышкары, кыргыз диалекттерин изилдөө – бул тилдин тарыхый тамырын жана маданий мурасын сактоо үчүн зарыл иш. Диалекттер – бул тилдин жандуу, динамикалык формалары. Жаштарга диалекттерди үйрөтүү – бул келечек муундун өз тилинин байлыгын жана көп түрдүүлүгүн түшүнүүсүнө, аны баалоосуна жана сактоосуна шарт түзөт.

Диалектологиялык изилдөөлөрдүн алдында турган милдет – тилдин ар түрдүүлүгүн сактоо менен бирге, анын бүтүндүгүн бекемдөө. Диалекттер – бул тилдин байлыгы, анын көп түрдүүлүгү. Бирок, бул көп түрдүүлүк тилдин бирдиктүүлүгүнө, анын жалпы колдонулуучу нормаларына карама-каршы келбеши керек.

Адабияттар:

1. Жапаров Ш., Сыдыкова Т. Кыргыз тилинин диалектологиясы – Б.: (окуу китеби), 2013. 142б.
2. Жороев И. М. Лексикалык диалектизмдердин изилдениши жана стилдик өзгөчөлүктөрү: диалектизмдик фактылар түштүк батыш диалектинин кээ бир жазуучу өкүлдөрүнүн чыгармаларынын материалында. – Ош, 2014. 75б.
3. Жумалиев Ж. Кыргыз диалектологиясы. Окуу китеби. – Б.: «Имак-офсет», 2015. – 440 б.
4. Мамытов Ж. Эскирген сөздөр менен диалектизмдердин лингвостилистикасы. – Каракол, 2002. 200 б.
5. Мукамбаев Ж. Кыргыз диалектологиясы жана фразеологиясы. Бишкек “Кыргызстан” 1998, 168 б.
6. Мукамбаев Ж. Кыргыз тилинин диалектологиясы. – Бишкек, 2004.
7. Тыныстанов К. Маданий майдан. – 1934. – №78. – 18–23-б.
8. Юнусалиев Б.М., "Кыргыз диалектологиясы" (1971).